

ALIFBE DAVRIDA YOZUV TEXNIKASINI O'RGATISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Yusufzoda Shabnami Yunus

Buxoro davlat universiteti

Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada alifbe davrida yozuv texnikasiga o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari keltirilgan. O'quvchilar tomonidan harflarning shaklini yozishda ularning yozuvini ko'zdan kechirib chiqish, ayrim harflarning elementini noto'g'ri yozayotgan o'quvchilarga shu elementning to'g'ri yozilishini ko'rsatib berish yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Yozuv gigiyenasi, grafik tasvir, unsur, to'qinsimon unsur, tipik xato.*

Аннотация. *В данной статье представлены особенности обучения технике письма в эпоху алфавита. При написании учащимися формы букв разъясняется повторение их написания, чтобы показать правильное написание этого элемента учащимся, неправильно написавшим элемент некоторых букв.*

Ключевые слова: *Написание гигиены, графическое изображение, элемент, волнистый элемент, типичная ошибка.*

Abstract. *This article presents the specific features of teaching writing techniques in the alphabet period. When writing the shape of the letters by the students, it is explained to review their writing, to show the correct spelling of this element to the students who write the element of some letters incorrectly.*

Key words: *Writing hygiene, graphic image, element, wavy element, typical error.*

O'quvchilar tayyorgarlik davrida ayrim mashqlarni bajargan bo'lishlariga qaramay, o'qituvchi navbatdagi darsni e'lon qilish bilan birga yozuv asboblarini qayta tekshirib chiqishi lozim. Shu bilan birga, quyidagi vazifalarni bajarishni maqsad qilib qo'yishi lozim:

1. Barmoq va qo'l muskullari harakatini o'stiruvchi gimnastik mashqlar o'tkazish.

2. Doskaga mashqni yozib ko'rsatish va asosiy e'tiborni nimaga jalb etishni tushuntirish. (Ayrim o'quvchilar harfni qanday yozishni so'zlab berishlari ham mumkin)

3. Daftardan foydalanishni, yozuvni qayerdan boshlashni tushuntirish.

4. Partada to'g'ri o'tirish, ruchkani to'g'ri ushlash, daftarni to'g'ri tutish qoidalarini eslatib o'tish.

5. Har bir qatorga nechta harf yozishni tushuntirish, o'quvchilarning yozuvini muntazam kuzatib borish.

6. Ishning birinchi qismi tugallangandan so'ng (o'qituvchining savoliga qarab) bajargan yozuvlarini doskadagi namuna bilan solishtirib ko'rishga va yo'l qo'ygan xatolarini topishga o'rgatish.

7. Vazifani qayta tushuntirish orqali o'quvchilardagi kamchiliklarni yo'qotish.

8. Jismoniy mashq daqiqalari o'tkazish.

9. Yangi mashqni tushuntirish, dasrlikning qaysi beti, qachon va necha qator yozish kerakligini belgilab qo'yish.

10. Ko'z bilan daftar orasidagi masofani to'g'ri saqlashga o'rgatish.

11. Har bir mashqni bajarishda uni tahlil qilish, zarur bo'lsa, qo'shimcha ko'rsatmalar berish.

12. O'quvchilarga bajariladigan vazifalarni aniq ko'rsatish.

Bu davrda o'quvchilarni asta-sekin «husnixat» daftaridan to'g'ri foydalanishga o'rgatib borish zarur. O'qituvchining ko'rsatmasiga binoan o'quvchi daftardan zarur mashqni topishi va bajarishi lozim. Alifbegacha bo'lgan davrdan boshlab harf va uning elementlarini bir xil balandlikda, qiyalikda va qalinlikda yozishga qaratish talab etiladi. Ko'chirib yozish mashqlari uchun esa ayrim harf elementlari emas, balki alohida guruhlar beriladi. Alifbegacha bo'lgan davrda bu talablarning amalga oshirilishi alifbe davrida darsni yanada samaraliroq olib borish uchun imkoniyat yaratadi. Alifbe davrida o'quvchilar nutq tovushlari bilan tanishadilar, so'z tuzishga, so'z va gaplarni o'qishga hamda ayrim elementlar, harflar, o'tilgan harflar ishtirokida so'z va gaplar yozish ham o'rgatiladi. Alifbe davrida bolalarni yozishga o'rgatish juda muhimdir. Bu davrda o'quvchilarga harf va uning elementlari «Alifbe» daftarida ko'rsatilgan tartibda o'rgatiladi. O'quvchilarga vaqt-vaqti bilan yozuv gigiyenasi qoidalarini eslatib turish lozim.

Alifbe davrida bajariladigan asosiy grafik ishlar quyidagilardan iborat:

1. Kichik va bosh harflarni alifbe tartibida yozish.
2. Harflarni bo'g'in va so'zlarda qo'shib yozish.
3. Qo'l harakatini uzmay yozishga o'rgatish.
4. Harflarning qiyaligini va enini to'g'ri saqlashga o'rgatish.

O'quvchilar tomonidan harflarning shaklini yozishda ularning yozuvini ko'zdan kechirib chiqish, ayrim harflarning elementini noto'g'ri yozayotgan o'quvchilarga shu elementning to'g'ri yozilishini ko'rsatib berish lozim. O'quvchilarda bu davrda harflarni to'liq yozmaslik, harflarni almashtirib yozish kabi xatolar uchraydi. Alifbe davrida (va o'quv yilining 2-yarmida ham) o'quvchilarning yozayotgan matnlarini uch xil yo'l bilan tahlil qilish mumkin:

- a) so'z tarkibini aniqlash;

b) soʻzning maʼnosini aniqlash;

c) mashqlarning grafik tasviri ustida ishlash.

Shularning hammasini hisobga olgan holda «Husnixat» daftaridagi mashqlarni joylanishi «Alifbe» kitobi asosida berilgan.

Alifbe davrida oʻquvchilarni boʻgʻinlab yozishga, keyinroq esa soʻzlarni bir butun qilib yozishga oʻrgatish lozim.

Ayrim oʻquvchilar soʻzlarni harflarni alohida-alohida yozishga harakat qiladilar, bunga aslo yoʻl qoʻymaslik lozim, chunki harflarni alohida-alohida yozish natijasida ayrim harflarni tushirib qoldiradilar va almashtirib yozadilar. Bu davrda oʻquvchilarni yoddan yozishga ham oʻrgatish lozim. Buning uchun quyidagi kabi topshiriqlarni berib borish lozim: matnni oʻqib, yozilishiga qara, doskaga qaramay yoz, oʻqi, namuna bilan solishtirib koʻr.

Alifbe davrining oxirida koʻpchilik oʻquvchilarda yozuv malakasi hosil boʻladi, ammo bu bilan qanoatlanmasdan yozuvga oʻrgatish malakasini takomillashtirib borish talab etiladi. Quyida kichik **r** harfining qanday oʻrgatilishini koʻrsatib oʻtamiz.

Dars mavzusi. Kichik «**r**» harfini toʻgʻri va chiroyli yozishga oʻrgatish.

Darsning borishi.

Oʻquvchilar, oldingi darsda «Alifbe» kitobidan qaysi tovushni oʻtgan edik? Shu tovush soʻzning oʻrtasida, oxirida va boshida kelgan soʻzlardan ayting (oʻquvchilar soʻz topadilar). Endi kesma alifbedan kichik **r** harfini toping. Mana bu - kichik **r** harfining bosma shakli. Endi sizlar bilan harfning yozilishini oʻrganamiz. (Oʻqituvchi doskada koʻrsatadi.) Men qaysi tomondan boshlab yozyapman va qaysi tomonga qoʻlimni yoʻnaltiryapman: shunga qarab turing.

Kichik **r** harfi ikki elementdan tuzilgan bo'lib, birinchi elementi ikkita bir-biriga qo'shilgan to'liqsimon unsurdan tashkil topgan bo'lib, ikkinchi elementi esa osti ilgakli kichik tayoqcha shaklida bo'ladi. Ammo yozayotganda har ikki elementini bir-biriga qo'shib yozamiz, bu harfni yozishda qo'l harakati uzilmaydi.

-Qarang, men harfning birinchi unsurini qanday yozaman, daftarning o'rta chizig'idan 1,5 mm pastdan boshlab yuqoriga qarab qiya va ilmoqli shaklda yozamiz, ikkinchi unurni yuqori chiziqdan pastga qarab to'g'ri chizikli ilmoq shaklida yozamiz.

Bu harfni yozishda uning qiyaligiga alohida e'tibor bering. U daftarning qiya chizig'iga parallel bo'lsin.

Avtoruchkani chiziqning ustidan qayta yurgizishda uni yo'g'on qilib yubormang, chunki harfning yo'g'onligi bir xil qalinlikda bo'lishi kerak.

-Qani, o'quvchilar, bu harfni yozishga boshlashdan oldin, yozuv vaqtida partada qanday o'tirish lozim ekanligini aytib bering-chi? Oyog'imiz qaerda turishi kerak? Gavdani qanday tutamiz? (O'quvchilar javob beradilar.) Ruchkani qaysi barmoqlarimiz bilan ushlaymiz? Ko'rsatkich barmog'imiz qaerda turadi? Avtoruchkani qanday ushlayotganimizni tekshirib ko'ramiz. «Bir» deganda ko'rsatkich barmog'imizni ko'taramiz, «ikki» deganda tushiramiz. (O'quvchilar ruchkani ko'targan holda ko'rsatkich barmoqlarini ko'rsatadilar).

Endi daftarimizning to'g'ri turganligini tekshiramiz. Daftarning chetki qirralarini partaning ustidagi qiya chiziqqa to'g'rilab olamiz. Harfni yozishga boshlaymiz. Siz ham harflarni men daftaringizda ko'rsatgandek qilib bir tekis yozing. Bir qatorga 10 tadan ortiq yozmang. Shundan keyin o'qituvchi o'quvchilarning yozuvlarini tekshirib chiqib, zarur bo'lsa tegishli ko'rsatmalar beradi, o'quvchilar yana ikki qator yozib mashq qiladilar. O'quvchilar kichik **r** harfini yozish malakasini egallab olganlaridan keyin «Husnixat» daftaridan so'zlar yozdiriladi: ari, arra, anor, shar. O'quvchilarga so'zlarni yozdirishdan avval

o'qituvchi doskada ularning bog'lanishini ko'rsatib beradi va kichik **r** harfi o'zidan oldingi va keyigi harflar bilan qo'l harakati uzilmasdan qo'shib yozilishini eslatib o'tadi. Bir qator yozib bo'lingandan so'ng o'quvchilarning qo'llari toliqib qolmasligi uchun qisqa og'zaki ko'rsatmalar beriladi. Darsni yakunlashda o'qituvchi o'quvchilarda uchragan ayrim tipik xatolarni va eng yaxshi yozgan o'quvchilarni eslatib o'tadi, uyga vazifa beradi: ikki qator kichik **r** harfini va shu harf ishtirok etgan so'zlarni yozib kelish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yunus, Y. S. (2021). Features of Logical Thinking of Junior Schoolchildren. *Middle European Scientific Bulletin*, 10.
2. Yusufzoda, S. (2019). Organization of independent work of students in mathematics. In *Bridge to science: research works* (pp. 209-210).
3. Yunus, Y. S. (2021). Methodology Of Teaching Assignments To Work With Non-Standard Solution In Primary School Mathematics Education. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(02), 439-446.
4. Yunus, Y. S. (2021). Use of innovative technologies in improving the efficiency of primary school students. *Middle European Scientific Bulletin*, 11.
5. Yunusovna, Y. S. (2022). METHODOLOGY OF FORMATION OF GRAPHIC SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE*, 2(4), 129-133.
6. YUSUFZODA, S. (2020). O 'quvchi mantiqiy tafakkurini shakllantirish omillari. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 1(1).
7. Yusufzoda, S., & Ortiqova, S. (2021). Improving the methods of developing thinking ability of primary school students in mathematics. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(4), 1458-1463.
8. Yunus, Y. S. (2022). FORMATION OF CURRENCY SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 2(2), 281-285.
9. Yunus, Y. S. DEVELOPMENT OF LOGICAL THINKING IN MATHEMATICS LESSONS AS THE BASIS FOR IMPROVING THE QUALITY OF THE EDUCATIONAL PROCESS. *Chief Editor*.
10. Юнус, Ю. Ш. (2022). ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ПИСЬМЕННЫХ СРЕДСТВ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ПИСЬМЕННЫХ

НАБЫКОВ. *THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH*, 1(9), 153-158.

11. Yunus, Y. S., & Hikmatovna, N. M. (2022). WAYS OF EFFECTIVE USE OF EDUCATIONAL METHODS AND TOOLS. *THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH*, 1(9), 148-152.

12. YUSUFZODA, S. МАТЕМАТИКА ДАРСЛАРИДА МАНТИҚИЙ ФИКРЛАШНИ РИВОЖЛАНТИРИШ О‘ҚУВ ЖАРAYONI СИФАТИНИ ОШИРИШ АСОСИ СИФАТИДА. *EDAGOGIK AHORAT*, 59.

13. Olloqova O‘g‘iljon, M. (2022). Development of Students' Pragmatic Competence through Phonetic Knowledge. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 6(6), 1541-1545.

14. Mamanazarova, O. O. (2022). ONA TILI VA O‘QISH SAVODXONLIGI ДАРСЛАРИДА НИКОYANI ТАHLIL QILISH ОРQALI O‘QUVCHILAR NUTQINI O‘STIRISH. *Scientific Impulse*, 1(5), 694-699.

15. Mamanazarovna, O. O. (2022). O‘QUV ЖАРAYONIGA INTENSIV TA‘LIM TEXNOLOGIYALARINI JORIY QILISHNING АНАМИYATI. *THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH*, 1(9), 67-70.

16. Olloqova, O. (2022). УЧАЩИЕСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ НА УРОКАХ РОДНОГО ЯЗЫКА ОРГАНИЗАЦИЯ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. Uz)*, 8(8).

17. Jobir o‘g‘li, Y. M., & Roziyabonu, S. (2022). 1-SINF МАТЕМАТИКА ДАРСЛАРИДА GEOMETRIK MATERIALLARNI O‘RGATISH. *THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH*, 1(9), 132-137.

18. YARASHOV, M. (2023). The Place of Digital Technologies in the Education System. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 30(30).

19. YARASHOV, M. (2023). Methodology of Application of Digital Technologies in Primary Education. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 30(30).

20. YARASHOV, M. (2023). The Process of Creative Organization of Primary School Mathematics Education through Digital Technologies. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 30(30).

21. YARASHOV, M. (2022). Characteristics of International Integration of Sciences in Primary Schools. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 23(23).

22. Башинова, С. Н., Кокорева, О. И., Пешкова, Н. А., & Хамдамова, В. А. (2022). Детерминированность развития социально-бытового поведения дошкольников с расстройством аутистического спектра типом родительского отношения